

Het sociaal economische beleid op middellange termijn

In de *ESB* van 25 juni 1986 geven Van Hulst, De Jong en Jonkers een heldere en bondige samenvatting van het SER-advies inzake het sociaal-economische beleid op middellange termijn. Dit advies roept de vraag op waarom de SER beleidsopaties die zijn gerelateerd aan het dualistische karakter van onze markteconomie, taboe heeft verklaard.

Enkele jaren geleden is onder andere in *ESB*, een levendige maar aanvankelijk onheldere discussie gevoerd over het dualistische karakter van onze economie 1). In de loop van deze discussie is duidelijk geworden dat dit dualisme geen betrekking heeft op het onderscheid wereldmarkt/thuismarkt maar op het onderscheid 'tradables/non tradables' 2). De sector non-tradables, dat is de directe dienstverlening aan de consument, kent namelijk, in tegenstelling tot de sector tradables, een afgesloten lokale markt, en voldoet dus aan de randvoorwaarde voor een gedifferentieerd economisch beleid. Ter illustratie: voor kappersdiensten dreigt geen concurrentie-vernietiging binnen de EG noch concurrentie uit Taiwan.

Het is aannemelijk, maar nooit uitgezocht omdat statistici de marktsector voor dienstverlening bij voorkeur op één hoop gooien met de budgetsector, dat een belangrijk gedeelte van de werkloosheid het gevolg is van de vernietiging van de markt voor 'witte' dienstverlening aan de consument. De dienstverlening is uit de markt geprijsd door het meetrokken van de factorprijzen van arbeid met die in de sector tradables; een paar nieuwe zolen onder je schoenen kost tegenwoordig meer dan een 'walkman'.

Er blijft echter een belangrijke vraag naar dienstverlening bestaan. Deze lokt 'informeel' aanbod tegen betaalbare prijzen uit, zoals blijkt uit het onderzoek van Lambooy c.s. 3) en uit de explosieve groei van de doe-het-zelf-sector.

Het kabinet en de sociale partners hebben zich uitgesproken voor bestrijding van de werkloosheid en voor bestrijding van het grijze en zwarte circuit. Deze woorden kunnen op een eenvoudige manier worden omgezet in daden door de factorprijzen van arbeid te verlagen, *alleen voor de dienstverlening aan de consument*. Bij voorbeeld

door over de in rekening gebrachte arbeid vrijstelling te verlenen van de opslag volksverzekeringen, van de afdracht van ingehouden loonbelasting, of door de BTW over de in rekening gebrachte arbeid in de non-tradables-sector af te schaffen. Maar deze beleidsopties ter herstel van de 'witte' dienstenmarkt zijn in de SER kennelijk taboe. Waarom?

Is het puur conservatisme dat centrale werkgevers- en werknemersorganisaties doet vastklampen aan de historisch gegroeide inrichting van ons bestel? Is het een geheime hang naar een leven zonder diensteneconomie, naar vermeende familie- of buurtautarkie in metsel-, timmer-, schilder- en hovenierswerk, in loodgieters- en elektricienswerk, voor haarknippen, pedicuren en kledingverstellen, auto- en pleziervaartuigenonderhoud en zelfmedicatie 4) ?

G.H. Bast

De auteur is commissaris van diverse ondernemingen.

1) Ik houd het bij de terminologie van Boeke, zie G.H. Bast, *Werkgelegenheid in een dualistische markteconomie*; *Economisch Dagblad*, 7 januari 1983, blz. 2.

2) D.B.J. Schouten, *Economische plannen en de werking van het marktmechanisme*, *ESB*, 19 oktober 1983, blz. 948 e.v.

3) J.G. Lambooy en P.H. Renooy, *Informele economie*, SMO-informatief 85-2.

4) Interessant in het artikel van Van Hulst, De Jong en Jonkers is voetnoot 9, die in de tekst ontbreekt!

Naschrift

Het probleem dat Bast schetst is duidelijk, evenals de oplossing die hij voorstaat. Daarover hoeft hier geen discussie te worden gevoerd, alhoewel de specifieke oplossing die Bast voorstelt nog wel van de nodige kanttekeningen zou kunnen worden voorzien. De vraag die Bast stelt is waarom deze problematiek in de Sociaal-Economische Raad (SER) kennelijk taboe is. Hij zet deze vraag nogal zwaar aan door zich af te vragen of het georganiseerde bedrijfsleven is bevangen door puur conservatisme en door een geheime hang naar vermeende familie- of buurtautarkie.

Onze stelling is dat Bast met zijn vraag en impliciete verwijten aan het verkeerde adres is. We zullen deze stelling toelichten.

De discussie over een duale economie, waaraan Bast refereert, is met name door de SER aangezwengeld. In zijn voorlaatste advies over het op middellange termijn te voeren sociaal-economische beleid signaleert de Raad heel duidelijk het probleem van het ontstaan van een duale economie, „waarin de exportsector zijn investeringen sterk opvoert terwijl de op de binnenlandse markt georiënteerde be-

drijven, voor zover zij niet profiteren van importsubstitutie, hierbij achterblijven en de weerslag ondervinden van de stagnerende binnenlandse bestedingsontwikkeling" 1). De SER heeft er toen voor gepleit het bezuinigingsbeleid niet zo straf te voeren dat een deflatoir proces in gang zou worden gezet. De binnenlandse bestedingen zouden op peil moeten blijven. Het probleem was niet taboe; de voorgestelde oplossing lag aan de bestedingenkant en niet aan de kostenkant, zoals bij Bast.

In het in juni 1986 uitgebrachte advies van de SER over het op middellange termijn te voeren sociaal-economische beleid gaat de Raad expliciet in op de door Bast gesignaleerde problematiek. In een afzonderlijk hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de verwachte (sectorale) werkgelegenheidsontwikkeling en wordt ingegaan op „de wenselijkheid van door wijzigingen in het financiële instrumentarium geïnduceerde veranderingen in de prijsverhouding tussen kapitaal en arbeid met het oog op een meer bevredigend verloop van de werkgelegenheid" 2). Een deel van de SER (de vakbeweging en een aantal kroonleden) spreekt in het advies uit dat het in principe gewenst is om de positie van arbeidsintensieve bedrijven te versterken via een verandering van de heffingsgrondslag voor de werkgeverspremies, terwijl het ook een selectieve btw-verlaging op arbeidsintensieve activiteiten in overweging geeft. Vervolgens wordt, wederom in een afzonderlijk hoofdstuk, ingegaan op de mogelijkheden het bruto-netto-traject in het loon van de Nederlandse werknemer te verkleinen. Als overweging hierbij geldt dat aan een omvangrijk bruto-netto traject een opstuwende werking op de loonkosten wordt toegeschreven en een dergelijk traject tot een vlucht in het informele en het zwarte circuit kan aanzetten. De SER is het eens over de wenselijkheid van een verkorting van het bruto-netto-traject.

Geen taboe dus. Integendeel. Bast heeft gelijk wanneer hij zou veronderstellen dat de problematiek waar hij aandacht voor vraagt niet gemakkelijk ligt bij de sociale partners. Des te opmerkelijker is het dat sociale partners en kroonleden in de SER de problematiek van de factorprijsverhoudingen en van het bruto-netto-traject grondig aan de orde hebben gesteld.

**Noé van Hulst
Gerrit de Jong
Roelof Jonkers**

De auteurs zijn verbonden aan het secretariaat van de Sociaal-Economische Raad te 's-Gravenhage. Het naschrift is op persoonlijke titel geschreven.

1) SER, *Advies inzake het sociaal-economische beleid op middellange termijn 1984-1987*, Den Haag, 1984, blz. 128.

2) SER, *Advies inzake het sociaal-economische beleid op middellange termijn 1986-1990*, Den Haag, 1986, blz. 26.